

XIII 7225-1943 sept. 16 - fétéles - skótöbbség
XV 8225-1944 február 28 - vegyes - egyhazpü
8436- ... július 14 - förtémeti. - joghóles.pöt
8.556- ... nov. 28. - joghóles.pöt - rts.

Kül. Döqén; Szabolcs vm. 1913 dec. 28.

Eljegyzés. Eljegyzés.

Szabolcs, 1947 jun. 13.

Vesztő

Közjegyzés

D. 947 VII, 14

april

Analán áhíat. 306/1947-48 i. i. 2.

Rep: 1947. xi.

A
SZEMÉLYI ELEM A KÖTELEMBEN
CIM ALATT.

Magánjogi felavatási értekezés.

I r t a:
Kántor Albert

Debrecen, 1947.

FORRÁSMŰVEK.

- SZÁSZY ISTVÁN: A kötelmi jog általános tana. Budapest, 1943.
- SZLADITS KÁROLY: A kötelmi jog általános része. Budapest, 1941.
- VILLÁNYI LÁSZLÓ: Szladits által szerkesztett Kötelmi jog általános részében a: "Kötelelem alanyai" címen.
- WENZEL TIVADAR: A magyar magánjog rövid áttekintése. Budapest, 1877.
- KOLOSVÁRY BÁLINT: Magánjog. Budapest, 1930.
- "- -"- Magánjog. Budapest, 1938.
- TÓTH LAJOS: Magyar magánjog. Debrecen 1938.
- ZLINSZKY IMRE: A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlat igényeire. Budapest, 1880.

POLGÁRI PERRENDTARTÁS 1911. I. t.c.

BÜNTETŐTÖRVÉNYKÖNYV a büntettekről és

vétségekről 1878 V.t.c.

SZENDE PÉTER PÁR: Magyar magánjog mai

érvényében 1928 Budapest.

KERESKEDELMI TÖRVÉNY: 1875. évi XXXVII. t.c.

EGYÉB TÖRVÉNYEK.

ZACHÁR GYULA: A magyar magánjog alaptá-

nai. IV. Budapest, 1928.

ALMÁSI ANTAL: Kötelmi jog. B.pest 1926. II.

I N D E X .

Bevezetés..... 5. oldal.

I. FEJEZET.

A személyi elem a kötelemben 17. oldal.

II. FEJEZET.

A többszemélyes oszthatatlan kötelmek:

I. az együttes kötelem 32. oldal.

II. az egyetemleges kötelem..... 41. oldal.

III. FEJEZET.

Az osztott többszemélyes kötelem. 59. oldal.

IV. FEJEZET.

A személyi vagylagosság és a látszólagos egyetemlegesség 62. oldal.

BEVEZETÉS.

A kötelmi jognak az a lényege, hogy valamely személy, a hitelező, creditor jogosítva van egy másik személytől, az adóstól, debitortól szolgáltatást követelni.-

Találó a meghatározás, hogy az obligatio iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei secundum nostrae civitatis iura.-

Ez a meghatározás a megköötöttséget szemlélteti, mit találóan fejez ki már az obligatio szó is.

A kötelmi jog személynek személyhez való viszonya, nem pedig, mint a dologi jog, személynek közvetlenül a dologhoz való viszonya.-

Míg a dologi jog magához a dologhoz tapad és ezért mindenki ellen érvényesíthető, akinél a dolog van, ad-

dig a kötelmi jog csak az adós személye ellen fordul és ezért csak vele szemben érvényesíthető, nem pedig másokkal szemben is.-

Szakszerűen úgy fejezhetjük ki a különbséget, hogy a kötelmi jog nem abszolút, tehát nem érvényesíthető *actio in rem*-mel, hanem mivel relatív, kizárólag *actio in personam*-mal.

A kötelem célja az, hogy a hitelező valamely szolgáltatáshoz jusson, erre a célra egy másik személy, az adós köteles a megfelelő szolgáltatást megtenni a hitelező vagyona számára.-

Ha a kötelem tárgya valamely dolog, az adós köteles a hitelezőt a kötelezettség tartalma szerint tulajdonosá tenni, ugyanakkor tehát a hitelezőnek követelése van az adós ellen, de e követelésnél magánál fogva még nem tulajdo-

nos.-

Ezen követelési jog csak személyes igényt ad a hitelezőnek az adós ellen arra, hogy a dolgot szolgáltatassa.

Mihelyst ez megtörténik, azaz az a hitelező a kötelem szerint tulajdonossá lett, az obligatio megszűnt, mert elérte célját.-

Az obligatio lényege tehát az, hogy előkészíti a későbbi szolgáltatást, azért hívjuk életre, hogy teljesüljön és ezáltal meg is szűnjék.-

A kötelmi jog tehát nem tart örökké, mint a tulajdon vagy a telki szolgálat, hanem csak ideig-óráig köti az adóst és e kötélek a szolgáltatással, a solutioval ismét feloldódik.-

Minden obligatio követelésből és tartozásból áll, ez a kettő egya -

zon viszonynak csak két oldala, ami annyit jelent, hogy nincs követelés tartozás nélkül és nincs tartozás követelés nélkül.

Egy és ugyanazon obligatio a hitelező vagyonában mint követelés aktívumképpen, az adós vagyonában pedig passzívumképpen szerepel.-

A követelés értéke nem azonos a követelés tárgyának értékével, mert amaz függ a valószínűségnek attól a fokától is, vajjon csakugyan szolgáltatni fog-e az adós, ami viszont elsősorban az adós fizetőképességének a kérdése.-

A kötelem tehát nem akarja jelenteni a hitelező jogi hatalmát az adós személye felett és az adós sem áll alatta a hitelezőnek, hanem mellette, a kötelem tehát nem jogi alattvalóságot jelent, hanem - bár jogilag kikényszerít -

hető - társ és társ közötti kötelezettséget.-

Valamely dolognak szolgálata, vagy általában az adósnak valamely cselekvése, vagy pusztá abbanhagyása lehet a kötelem, tehát a követelés és tartozás tárgya.-

Csak az nem lehet kötelem tárgya, ami lehetetlen /:akár fizikailag, akár jogilag:/ továbbá, ami tilos, például: egy büncselekmény elkövetése.-

Ha a kötelemhez nem járul bírói kikényszeríthetőség, akkor csak obligatiókkal van dolgunk.

A naturalis obligatiókat ugyanazok a tények szülik, mint amelyek máskor tökéletes kötelmeket létesítenek.

Hogy némelykor mégis csak naturalis kötelmek származnak e tényekből,

annak megvan a maga speciális oka, még -
pedig az, hogy ezen kötelmekből a jogvé-
delem hiányzik és ez az ok kizárja e té-
nyek rendes hatását, a teljes kötelem
létezését, máskülömben azonban szüksé-
gesek vagy célszerűek és így mégis va-
lamilyen kötelem fűződik hozzájuk.-

SZÁSZY szerint, ami itt hi-
ányzik, az propulziv, kénytető hatás ,
amely meghatározza a kötelem alaki és a-
nyagi jogi szankcióit.-

/: Szászy: i.m. 17.1. :/

A kötelem alkatrészei csak
a kötelem tartalmával lesznek teljesek.

Itt meg kell határozni a
teljesítés módját, helyét, idejét a mel-
lékkötelezettségeket, stb. stb.

Belőle folyik a szolgáltatá-
si és gondossági főkötelesség.

Erre két körülmény gyakorol
lényeges befolyást:

1. az adós vétkessége,
2. az adós vagy hitelező ké-
sedelme.

Az elsőt illetőleg, ha az a-
dós a kötelem létrejötte után saját hi-
bájából válik képtelenné annak szolgál-
tatására, amivel tartozik, akkor köteles
megtéríteni a hitelezőnek a szolgáltatás
pénzbeli egyenértékét, azaz: köteles meg-
téríteni minden vagyoni hátrányát, úgy a
pozitív kárt, *damnum emergens*t, mint az
elmaradt hasznot, *lucrum cessans*t, amelyet
a hitelező az őt megillető szolgálta-
tás nem teljesítése folytán szenvedett.-

Ha csak részben lehetetlenül
a szolgáltatás, akkor a teljesíthető rész
iránti kötelem természetesen továbbra is

fennmarad és csak a lehetetlenült rész helyébe lép az érdektérítés.-

Ilyenkor tehát csak részben módosul a kötelem tárgya.-

Az adós hibája vagy dolus, vagy csak culpa.-

A culpa a kellő akaraterő hiánya jogellenes szándék nélkül, vigyázatlanság, gondatlanság, hanyagság, ezzel szemben a dolus tudatos és szándékos jogellenesség.

A dolusnak nincsenek fokai, azonban a culpának 2 foka van:

Az egyik a culpa lata, a durva gondatlanság, a nimia negligentia, azaz: non intelligere id, quod omnes intelligunt.-

A második pedig a culpa levis, a kisfoku vétkeesség, azaz: ki nem fejté-

se azon gondosságnak, amelyet minden gondos ember kifejtett volna.-

Egyedi mérték is vezethet azonban ennek megállapítására, amidőn azt mondjuk, hogy fennforog, ha nem alkalmazza valaki azt a diligentíát, quam suis rebis adhibere solet.-

Mindaz, ami már culpa levisnek sem mondható, jogilag véletlen, casus.

Mindig az illető kötelmi viszonytól és annak körülményeitől függ, hogy milyen mértékben felelős az adós valamely fennálló kötelmi viszonyban a dolusért vagy culpáért, mennyiben van helye mellette károsszerzésnek, alaptalan gazdagodásnak, stb.-nek.

Visszatérve a késedelemre, a mora alatt a teljesítéssel való jogtalan késlekedést értjük az adós részé-

széről vagy az átvétellel való jogtalan késlekedést a hitelező részéről, eszerint ismerjük a mora solvendit és a mora accipiendit.

A főkötelezettségek mellett még mellékkötelezettségek is állanak a kötelem tartalmában /:fenntartási, gondozási, értesítési kötelezettségek:/.

A kötelem a jóhiszeműség fundamentumára épül fel és lényeges eleme a szavatossági kötelezettség is.

Az említettekhez járul azután a magánjogi és eljárásjogi szankció, amely kikényszeríthetőségét célozza.-

Reflektív hatásait Szladits úgy magyarázza, hogy a kötelem fennállása más tények hozzájárulásával olyan joghatásokat vált ki, amelyek nem állnának be, ha a kötelem nem keletkezett

volna.

/: i.m. 14. 1. :/

I. FEJEZET.

A SZEMÉLYI ELEM A KÖTELEMBEN.

SZÁSZY véleménye szerint az idők folyamán a személyi elem a kötelem fogalmában a vagyoni elem javára mind - jobban háttérbe szorult, a kötelem tárgya az, amely fontosságában nőtt, tehát a kötelem objektivizálódott.

/: i.m. 19. 1. :/

A kötelem alanyai a hitelező és az adós.-

Ha hiányzik a kötelem alanya, mint például a számlási kötelmeknél /:a- hol valamely egységes vagyonon belül több alvagyon kerül egymással elszámolási viszonyba:/, akkor csonka kötelemről beszélünk.-

KOLOSVÁRY szerint: bár a kötelem nincs adós és hitelező nélkül, nem feltétlenül szükséges, hogy a kötelem keletkezésekor már mindkét alany egyéni-

leg előre meg is legyen határozva.-

/: idézett mű: 168. l. :/

Az alanyok szemszögéből Wenzel úgy osztja fel a kötelmeket, hogy megkülönböztet: egyszerű kötelmet és egyetemleges kötelmet, aszerint, hogy a követelésből, vagy tartozásból egy vagy több személyt csak aránylagos rész illet, avagy ugyanazon tárgyat mindenki hitelező egészen követelheti, illetőleg minden adós egészet tartozik szolgáltatni.-

/: idézet mű: 103. l. :/

SZÁSZY szerint elsősorban megkülönböztetünk egy érdekállású, dualisztikus és pluralisztikus kötelem között.-

Egy érdekállású kötelmek azok, amelyeknél nem lehet megkülönböztetni a hitelező és adós ellentétes érdekállását, hanem mindegyik alany egyfor-

ma érdekállásban van.-

Például a társaság és a közösség, mindaddig, amíg el nem dőlt, hogy ^{ki lesz} közülök az adós és a hitelező.-

Dualisztikus a kötelem, ha a jogviszony alanyai az adós és a hitelező.-

TOTH szerint: itt az adós mindig konkrét meghatározott vagy meghatározható személy, ezt állítja ellentétbe az abszolút jogviszonyokkal, midőn a jogosult alanyt kivéve, mindenki adós.-
/: idézet mü: 32. l. :/

Pluralisztikus kötelem keletkezik akkor, ha az adós és a hitelező mellett egy harmadik érdekállású féllel, kedvezményezettel is találkozunk. Példa erre a harmadik fél javára kötött szerződés.-

Ilyénné alakulhat a kötelem cesszio, tartozásátvállalás, stb. következtében.-

Ezeztől a kötelmekről meg kell különböztetnünk a többalanyu kötelmeket.-

Ugyanis a kötelemben nemcsak egy adós és egy hitelező szerepelhet, mihelyt ezek közül akár az egyik, akár a másik oldalon több van, új jogi helyzet áll elő, amelyre méltán új és más jogi szabályozásnak kell állnia.

KOLOSVÁRY szerint: két fajtáját különböztetjük meg a többalanyos kötelmeknek, és pedig:

1. az osztott kötelem,
2. az egyetemleges kötelem.

De vannak még látszólagosan egyetemle-
kötelmek is.

/: idézet mü: 306. l. :/

VILLÁNYI felosztása:

1. megosztott többszemélyes kötelem /: midőn a szolgáltatás megosztva követelhető :/ illetve tartozó.

2. Oszthatlan többszemélyes kötelem:

alfa /: együttes kötelem a szolgáltatás felvételére valamennyi hitelező és teljesítésére valamennyi adós együtt jogosult vagy köteles.-

béta/: egyetemleges kötelem /: bármelyik hitelező követelhet és bármelyi adós teljesíthet egyszerre :/.

/: idézet mü: 67-68. l. :/

SZÁSZY szerint:

1. Osztott többalanyu kötelem /: Teilschuldverhältnis :/

2. Együttes kötelem

/: Schuldverhältnis zur gesamten Hand :/.

3. Egyetemleges kötelem /:Gesamtschuldverhältnis :/.

4. Személyi vagylagosság van.

/: idézet mü: 34. l. :/

ZLINSZKY felfogása azerint

van:

1. osztható többalanyu kötelem.

2. osztatlan többalanyu kö -
telem.

Ez utóbbiak között a /:egyetemleges kötelem, b/: együttes kötelem, melyet ő az alanyok többsége a követe -
lés feloszthatatlansága esetén cím alatt tárgyal.-

/: idézet mü: 390 és köv. l. :/

Nem hagyhatjuk említés nélkül a római jog felfogását a kérdésben, hiszen már ők is ismerték a több alany lehetőségét a kötelemben.

A római jog szerint, ha valamely szolgáltatásra többen vannak kötelezve vagy jogosítva, akkor a rendes viszony az, hogy mindegyik csak az adósok vagy hitelezők száma szerint ráeső részt követelheti, illetőleg azzal tartozik.

Kivételesen azonban megtörténhetett, hogy minfegyik adós az egészszel tartozott, illetőleg mindegyik hitelező az egészet követelhetette, mégpedig akként, hogy mihelyt az egész szolgáltatás egyszer megtörtént, a kötelmi viszony nemcsak a teljesítő adósra, vagy a kielégített hitelezőre, hanem mindnyájukra nézve megszűnt.-

Ez esetben beszéltek solidaritásról.

Ennek tulajdonképpen vett solidaritásnak több megvalósulási formája

volt.-

SZÁSZY szerint a római jogi egyetemlegesség két fajtája a correalitás és a solidaritás volt. A correalitást egységes kötelemnek fogták fel több alannyal, míg a puszta solidaritás ugyan azon célra irányuló több különálló kötelemet jelentett. De ismerte a római jog a solidaritásnak azon harmadik fajtáját, amely a mi együttes kötelemünk fogalmához állott a legközelebb és a közönséges solidaritástól főleg a hitelezők többsége esetén tért el úgy, hogy az adós a hitelezők egyikének általában csak biztosíték ellenében volt köteles teljesíteni.

/: idézet mű: 35. 1. :/

Általában a solidaritás különböző módon jöhetett létre. Lehetett

akaratlan következménye annak, hogy többen együtt követtek el valamely tilos cselekményt, vagy pedig solidarisan felelt több megbizott, aki ugyanabban az ügyben járt el. Ez utóbbi eset példa a szűkebb értelemben vett solidaris kötelelemre.-

A szándékosan létrehozott solidaritásra példa a szerződés, vagy hagyományozás, ez esetben beszéltek correalitásról, amely inkább előfordult akár a hitelező, akár az adós oldalán, mint a tulajdonképpen vett solidaritás.

Tehát megkülönböztetünk passzív correalitást /: amint a római jog mondta: duo vel plures rei promittendi:/ az adósok részéről és aktív correalitást a hitelezők részéről /: duo vel plures rei stipulandi :/.

Passív correalitás volt az,

midőn ketten vettek együtt valamit és a szerződésben arra kötelezték magukat, hogy solidarisan fogják az egész vételárat megfizetni, tehát bármelyikük felelős azan összeg szejéig az egyszeri kielégítés időpontjáig.-

A római jogban az egyik adóssal való litis contestatio felszabadította a másik adóst is.-

Az aktív correalitás alatt pedig azt értették, midőn több tulajdonostárs adott el valamit és a szerződésben feltételnek vette, hogy bármelyikük jogosítva legyen ezen összeget követelni.-

Itt is azonban csak egyszer és itt is hasonlóképpen megvolt a contestatio feloldó hatása.

A római jog szerint úgy a

correalitás, mint az egyszerű solidaritás esetében mindig plures obligationes-sel van dolgunk, mégpedig annyi a kötelelem, ahány adós, illetőleg hitelező társ van.-

A correalitás esetében a több kötelelem egy jogügyletnek az eredménye, az egyszerű solidaritás esetében pedig a viszonyok akaratlan szüleménye.-

A klasszikus jog a fenti esetektől szintén megkülönböztette azt, midőn többen együtt tartoznak olyasmivel, vagy követelnek olyat, ami oszthatatlan, tehát a többszemélyes oszthatatlan kötelmet.-

Fő esete ennek az volt, hogy az oszthatatlan szolgáltatásra jogosult, vagy kötelezett félnek több örököse volt.

Ilyenkor mindegyik örökös az

egészet követelhetette, vagy az egészszel tartozott.

Elég ritka eset volt ez, és mindig érvénye csak addig szólt, amíg a kötelem eredeti tárgya helyére osztható érdekmegtérítés nem léphetett.-

Az angol jog eltér kontinentális társaitól a jogkérdésben.

1. Megkülönbözteti a several liability-t, midőn a követeléssel bármely adós, bármelyik hitelező ellen felléphet, tekintet nélkül a többiekre,

2. joint liability-t ismer akkor, midőn mi együttes kötelelemről beszélünk.-

3. Az előbbi kettő kombinációjából állott elő a joint and several liability, midőn a hitelezőtől függ, hogy akár az összes, akár pedig egyes adós el-

len fordul a követelésével. Mi erre azt mondanánk, hogy osztható kötelem.-

Ezek közül az egyetemleges kötelem rokona a legjobban a several liability.

/: idézet mü: 34. l. :/

Külföldön együttes kötelem ritka jogi fogalom, csak a german-római és a svájci jogokban találhatjuk meg.-

Hazánkban osztható szolgáltatásnál az osztott több alanyu kötelem a szabály.

Az osztatlan szolgáltatásnál az a helyzet hogy:

1. hitelezőtöbbségegyüttes kötelem.

2. Adóstöbbségegyetemleges kötelem.-

II. FEJEZET.

A

TÖBBSZEMÉLYES OSZTATLAN KÖTELMEK.

I. AZ EGYÜTTES KÖTELEM.

Több hitelező esetén ha a szolgáltatás oszthatatlan és a hitelezők között egyetemlegesség nincsen, akkor az adós csak az összes hitelezők kezéhez teljesítheti kötelezettségét. Az egyes hitelezők a teljesítést követelhetik ugyan az adóstól, de nem úgy, hogy ez a szolgáltatást a követelő hitelezőnek teljesítse, hanem csak akként, hogy a teljesítés az összes hitelezőnek történjék. Ehelyett bármelyik hitelező azt is igényelheti, hogy az adós a szolgáltatás tárgyát, ha erre alkalma van, valamennyi hitelező javára birói letétbe tegye.-

/: idézet mű: Villányitól 83. 1.:/

Az együttes kötelem a főszólyt, mint neve is mutatja, a benne szereplő alanyok szoros kapcsolatának kihangsúlyo-

ezésére helyezi.-

Bármely szolgáltatásnál akár az adósok, akár pedig a hitelezők csakis közösen, együttesen járhatnak el.

Ez adja a főkülönbséget az egyetemlegességtől is, amikor az egymá - sért való felelősség hasonló mértékben fennáll, azonban a ténykedésekhez nem szükséges az együttség.-

Az együttes kötelem látszólagos egyetemlegesség célja a követelés feltétlen biztosítása, de mindenesetre hosszadalmas eljárást eredményez.-

Adóstöbbség esetében a gyakorlat szerint nem is érvényesül máskor, mint amikor a hagyatéki hitelező a bíró - ilag még át nem adott hagyatékából akarja behajtani a követelését, amikor is vala - mennyi örököst, sőt még az ismeretlen ö -

rökösök ügygondnokát is perbe kell fog-
nia célja elérésére.-

Az MMT. 1184. §.-a úgy in-
tézkedik, hogy: "ha osztatlan szolgál-
tatásra irányuló követelés illet több hi-
telezőt, egyetemlegesség esetén kívül az
adós csak valamennyi hitelező kezéhez
teljesítheti a kötelezettségét és az egyes
hitelezők csak ilyen teljesítést kö-
vetelhetnek.-

Bármelyik hitelező követel-
heti, hogy az adós a szolgáltatás tárgyát
alkotó ingó dolgot valamennyi hitele-
ző javára birói letétbe helyezze, vagy
ha erre nem alkalmas, birói őrizetbe ad-
ja, ha pedig a szolgáltatás tárgya ingat-
lan, azt a bíróságtól kirendelt zárgond-
noknak adja át.-

A követelést érintő egyéb jo-

gi tény hatása arra a hitelezőre szorít-
kozik, akinek a személyében bekövetkezik.

Ehhez az 1195. §. még hozzá-
füzi azt, hogy: "ha többen oszthatatlan
szolgáltatásra vannak kötelezve, az adó-
sok egyetemlegességére vonatkozó szabályo-
kat kell rájuk alkalmazni. Ez akkor is
áll, ha az oszthatatlan szolgáltatás helyé-
be értékmegtérítés, vagy kártérítés kö-
telezettsége lép."

A Kuria C.245/1911. Gr. XLV.
287 döntvénye szerint az oszthatatlan jog-
nak megfelelő követelést a több jogosult
közül azoknak egyike is érvényesítheti a
kötelezettel szemben.

/: Szende idézet mű: 434. l. :/

Tehát az együttes kötelem
nem más - mint Almási mondja - mint olyan
kötelem, midőn az oszthatatlan szol-
gáltatás egyszerre többet, a hitelezők

együttességét illeti, vagy egyszerre többek által teljesítendő, az pedig az adósok együttessége.

/: idézet mü: 72. 1.:/

Tehát ezek szerint az együttes kötelem esetében többen együtt valamely feloszthatatlan szolgáltatást követelhetnek, vagy ily szolgáltatásra kötelezettek.-

Az együttes kötelelemnél az a hitelező, akinek javára a szolgáltatás történt, kártérítéssel tartozik a többi hitelezőnek az őket megillető arányban.

Az adósok együttességénél oda módosul a helyzet, hogy itt az adós, aki a feloszthatatlan szolgáltatást teljesítette, jogosítva van a többiektől részeik aránya szerint megtérítést igényelni.-

ALMÁSI szerint az együttes kötelem bizonytalan, amely bizonytalanságot a kötelem tárgyának oszthatatlansága idéz elő.-

Például hozza fel az együttes kötelemre a tulajdonostársak által rendelt építkezést, a tilos cselekményeken alapuló természetbeli helyreállítást különösen a hitelezők oldalán.

/: idézet mű: 73. l. :/

Együttes kötelem bármely kötelemfosztó tényből eredhet.-

Együttes kötelemben, ha a szolgáltatás nem elégíti ki mindegyik hitelezőt, akkor az adós csak akkor köteles egy hitelező kezéhez teljesíteni, ha az biztosítékot nyújt neki a többiek által alátámasztható igények ellen.-

Ha az eredetileg kötelezett

szolgáltatás lehetetlenül, akkor annak helyébe a pénzbeli megtégités lép, tehát az oszthatatlan kötelem oszthatóvá alakul át.-

Az oszthatóság és oszthatatlanság természetesen a jogfogalom kapcsán nem fizikai, hanem jogi kérdést képez.-

Szabály az, hogy amennyiben az együttes kötelem szolgáltatása teljesítést nyer, az átvételre csak valamenynyire hitelezőtárs együttesen jogosult, vagy pedig egy akkor, ha erre a többiek-től felhatalmazást nyer.-

A hitelezők egymásközti viszonya nem bír hatállyal az adósra nézve.-

Ugyanigy az eljáró hitelező késedelme, megtámadása, elállása, ujitá-

sa, vagy beszámítása a többi hitelező érdekkörét és jogi viszonyát nem befolyásolják és rájuk nézve kötelezőként nem állanak.-

Ezek a tények Szászy kifejezésével élve, nem objektív hatásuk.

Midőn hitelezőtöbbség áll fenn, a német és a svájci jog szerint is az adott biztosítéktól eltekintve, az összes hitelezők csak együttesen követelhetik a szolgáltatás teljesítését.

Japánban, Hollandiában, Franciaországban és Argentínában mindegyik hitelező követelheti a szolgáltatást, ellenben Olaszországban és az osztrák jog szerint egy hitelező csak biztosítékkal követelhet.-

Ha viszont adóstöbbség van, a német, olasz, svájci, japán és osztrák

jog az egyetemlegességet proferálja, míg Hollandia, Brazília, Argentína, Franciaország és Olaszország szerint az örökös társak is egyenként az egészszel tartoznak.

Meg kell még említeni azt, hogy hazai jogunk szerint az adósok egyike nem kívánhatja, hogy a hitelező ugyanakkor a többi adós ellen is eljárjon.-

II. AZ EGYETEMLEGES KÖTELEM.

A./ AZ ADOSOK EGYETEMLEGESSÉGE:

Az 1875.évi XXXVII.törvény-
cikk a K.T. - . §.-ában ezt mondja:

" A közkereseti társaság tag-
jai társasági kötelezettségeként egész
vagyonukkal egyetemlegesen felelősek."

A C.25984/1880. szerint ezen
egyetemlegesség fogalmából sem következik,
hogy az ekként felelős több adóstársak
közül a végrehajtást azoknak vagyonára
is lehessen intézni, akik egyénileg még
el nem marasztaltattak.

/: Szende, i.m.: 177. l.:/

Ugyanez a K.T. 93. §.-a sze-
rint a betéti társaság kültagjainál kor-
látolt az Sz.T. szerint alakult szövetke-

zeteknél pedig mindig korlátolt és közvetett.-

Pp. 429. §.-a szerint:

a pertársak az eljárás költségét rendszerint fejenként egyenlő részekben térítik meg.-

A részesedés nagyobb különbözősége esetében a bíróság a költséget a részesedés arányában megoszthatja.

Olyan pertársak, akikre nézve a per tárgya oszthatatlan, vagy akik egyetemlegesen jogositvák vagy kötelezvék a perköltségben egyetemlegesen marasztalandók.-

TÓTH szerint a passzív egyetemlegesség nem más, mint: " az, hogy elővehetek az adósok közül egyet és rajta az egész követelést behajthatom."

/ : idézet mű: 37. l. :/

Tehát egyetemlegesség alatt értjük azt, midőn több fél olyképpen van egymással szemben jogositva vagy kötelezve, hogy a szolgáltatás bármelyiktől követelhető, de egynek teljesítésével megszűnik a kötelem.-

Ez lehet hitelezői és adósi.

Adósi az egyetemlegesség, akkor, amikor az adósok többen vannak és bármelyiktől lehet követelni teljesítést, ha azután bármelyik teljesített, a kötelem megszűnik.-

A hitelezők szabadságában áll az adósok közül bármelyik ellen fordulni. Tehát a hitelezővel szemben nem lehet fellépni azon az alapon, hogy a követelést az adóstársak valamelyike ellen nem érvényesítette. A cél az egyetemlegességnél a követelés biztosítása.-

Ha több adós van, előfordulhat, hogy egyik-másik nem rendelkezik a teljesítéshoz szükséges pénzügyi alap-
pal és így rajta a követelés nem volna megvehető.-

Tehát ilyenkor választható a gazdagabb egyetemleges adóstárs, akin tényleg be is hajtható a követelés.

Az egyetemlegesség következménye az, hogy a teljesítés után az egyetemlegesség megszűnik.

Ha azonban ez csak részben történik meg, akkor a Törvényjavaslat 1187. §.-a áll, mely szerint a hitelező akár felosztva érvényesítheti a követelést az adósok vagy bármelyikük ellen. Amíg pedig ezek a kötelezettséget nem teljesítették, valamennyi adós kötelezve marad.-

Am, ha a kötelezettséget bár-

melyik adós teljesítette, a többi is felszabadul általa. A teljesítésnek nem kell feltétlenül a kikötöttnek lennie, történhet egyenlő hatályu jogügylet, vagy beszámítás alapján is. 1188. §.

A hitelezőnek az egyik adós irányában beálló késedelme a többi adós-
nak is javára válik. 1189. §.

Az ujitó vagy elengedő szerződés, amelyet a hitelező az adósok egyikekkel köt a többiek kötelezettségét csak abban az esetben szünteti meg, ha ily szándékkal kötötték. Ugyanily előfeltételalatt szolgál az egyik adós-
nak adott halasztás a többiek javára. 1190. §.

Akik közösen vállalnak egyetemleges kötelezettséget, kétség esetében egymás vétkességéért és késedelméért is felelnek. Ugyanígy felel az adós

vétkességéért és késedelméért az, aki az adós tartozását egyetemleges adóstárs -ként utólag vállalja magára. 1191. §.

Az 1192. §. szerint minden más eddig nem említett jogügylet és adós személyében beálló jogi tény nem hat ki a többiekre.-

Az 1193. §. értelme: hogy egyéni kikötés híján az egyetemleges adóstársak közt az egyenlő arány a mértékadó, bármelyikük által élvezett elengedés, vagy saját személyére irányuló kedvezés itt nem mérvadó.-

A behajthatatlan részt a többiek vagy a hiánytokozó téríti meg, előbbiek arányukhoz mértén, utóbbi teljesen.

A kielégítő adósra automatice átmege a másakra ráruházott zálogjog, jelzálog, vagy elsőbbségi jog, ha attól

megtérítést követelhet. A kezességgel a helyzet ugyanez. 1194. §.

Az egyetemlegesség különbözik az osztatlan vagyoni szolgáltatástól, mert az egyetemlegességnél bármelyik teljesíthet, de az együttes kötelelemnél csak a kötelezettek mindnyájan együttvéve teljesíthetnek.-

Az egyetemleges kötelezettségnek páresete a fejenkénti, pro parte teljesítés.-

Ez azt jelenti, hogy az adóstársak csak fejenkénti arányban kötelesek teljesíteni, tehát annyiadrész esik egyre, ahányan vannak. A szabály a pro parte felelősség, tehát mindenki csak hányadának erejéig tartozik teljesíteni.

Ezzel szemben a kereskedelmi jogban a pro parte felelősséget külön ki

kell kötni.-

K.T. 268. §.:

Kik olyan ügylet által, mely részükről kereskedelmi ügyletet képez, egy harmadik irányban közös kötelezettséget vállalnak, egyetemleges adóstársaknak tekintendők, amennyiben a hitelezővel történt megállapodásból az ellenkező ki nem tűnik."

Megfelel az egyetemlegesség fentemlitett szabályainak a 269. §. is:

Eszerint: " a hitelezőnek jogában áll követelése végett az egyetemleges adósokat, tetszése szerint mind, azok közül többet, vagy egyet megtámadni; ha a követelés felosztható jogában áll azt felosztva érvényesíteni anélkül, hogy emiatt jogát az egész követeléshez azon adós ellen elvesztené, aki ellen azt

csak részben érvényesítette.-

Ehhez a 270. §. még azt fűzi hozzá, hogy a megtámadott egyetemleges adós a hitelező ellen csak oly kifogásokkal élhet, amelyek őt személyes, vagy az adóstársakat mind a hitelező ellen megilleti.-

Az 1915. évi XIX. t.c. 17.§.a szerint, aki e törvény 1 - 5 §.-ban foglalt cselekményt elköveti, ha többen vannak egyetemlegesen felelősek.-

Az 1921. évi LIV. t.c. 19. §.-a szerint kárért a tettes és a felbujtó egyetemlegesen felelős.-

Az 1937. évi XXXV. t.c. 10., 22., 57., 11., §§.-iban kimondja, hogy kielégítésével a jelzálogos követelés a kezesre irányuló szabályoknak megfelelően reá száll át és ő megtérítést követelhet.

Az 1876. évi XVII. 49. és 67. §§.-ai a váltókötelezettek egyetemlegességét mondja ki.

Az 1874. évi XXXV. t.c. 202. §.-a szerint a közjegyző irányában a díj és költség megtérítésére áll fenn az egyetemlegesség mindenik félnél.-

Az 1885. évi XXIV. t.c. 51. §.-a úgy szól, hogy a házkö^zösség ingatlan vagyonára bejegyzett jogok után egyetemleges kötelezettségek is járnak.

1877. évi XX. t.c. 75. §.-a, több gyám és gondnok együttes vagyonnevelése esetén egyetemleg felelős.

1881. XXXIV. t.c. 13. §.-a: Egyetemlegesség esetén a díjkiszabási hivatal sorrendet köteles megállapítani.-

1897. XLI. t.c. 9. §.: Egyetemlegesen szavatolnak a nyomdák és kiadók, 1897.XX.t.c. 52, 131.,132. §§.-ai

szerint a számadók is.

BTK. 308. §.:

Tettestársak egyetemlegesen felelősek a többek által elkövetett delictum címén.-

Ugyanis felelősek közös munka alapján a kártérítésben a munkások /:1898: II. t.c. 7. §. 1899. XLI. t.c. 5. §.:/, egyetemleg kártérítésre kötelezettek a vadászati kihágást elkövetők /: 1898. XX. t.c. 44. §.:/, a védjegybitorlással kihágást elkövetők /: 1890: II. t.c. 27. §.:/, a szabadalombitorlást elkövetők /: 1895. XXXVI. t.c. 52. §. :/, a hajtó pénz fizetéséért a tulajdonosok /: 1894.XII. t.c. III. §.:/, a szökött tanoncot felfogadó vele együtt /: 1922. XII. t.c. 75.:/ a törvényhatósági és községi bizottság törvénytelen ítéletet hozott tagjai /: 1886.

XXI. t.c. 90. §. :/ stb.

Mindezekből általánosan megállapítható az is, hogy az egyetemleges adós a hitelezőnek az egész tartozásáért felel, hiszen az adóstársak mindegyike a hitelezővel külön jogviszonyba kerül. Ugyanezt mondja ki a Pp. 80. §.-a.

Tárgyilag ható jogi tények:

Az egyesülés, amely az egész kötelem tartalmát megváltoztatja, a hitelező kése delme, beszámítás, a fizetés, a teljesítés helyett adás, egyéb a teljesítés hatályával biró ügylet, zálog adása.

Szubjektív tények:

Az elismerés, ha a felek valamely jogi tényt kifejezetten ennek tudnak be, az adós személyére vonatkozó tévedés, halasztás, az egész követelésről lemondást nem tartalmazó elengedés, az egyik adós-

társ végrehajtásilag lefoglalt ingóinak a bírói zár alól való feloldása, ujtítás, stb.

Az egyetemlegesség fogalmából következik, hogyha a fizetés megtörtént, a hitelező a követelését másra át nem ruházhatja. A fizető adóstárs a többi adóstársaival szemben fennálló jogviszonya alapján érvényesítheti visszkereseti jogát a többi ellen, de nem kérheti, hogy a rész-szerű arányokat vele szemben is viseljék, csak ha erre külön vonatkozik a szerződés.

Az egyetemlegesség célja a teljesítés nagyobb biztonsága.-

Az adóstársak, ha a követelés ^{esedékes,} a hitelező kielégítése előtt is követelhetik már kölcsönösen egymástól a hitelező kielégítéséhez az arány szerin-

ti hozzájárulást.-

Szászy szerint az adósi egyetemleges felelőséget nem zárja ki az sem, hogy egy vagy több adós kötelezettsége feltételhez vagy időhatárhoz van kötve.

/: idézet mű: 38. l. :/

Az egyetemlegesség alapja lehet Villányi összefoglalásában:

Kikötés /: akár konkludens tény által is, akár előre, akár utólag esetleg egyoldalú jogügylet:/

A törvény /: vétlen károkozásnál, tiltott cselekmény után, gazdasági munkások, vagyonkezelők, jogi személy nevében eljárta, az örökség elidegenítője és átvevője, lakbérletnél a házastársak, megajándékozottal, az örökös-társak esetében :/

A jogügylet természete /: tulajdonostársak építkezése, vevők együttes vétele, ügyvéd megbizói esetében: /

A birói ítélet /: az osztható ítélet egyetemleg kötelez.: /

/: idézet mü: 74 és köv. : /

Ha egyetemleges adósok vagy ezek közül több ellen külön csődöt nyitnak, a hitelező követelését mindegyik csődtömeg ellen megindíthatja és a követelés egész összegére eső részeket mindegyik tömegből mindaddig felveheti, amíg teljes kielégítést nem kapott.-

B./ A HITELEZŐI EGYETEMLEGESSÉG.

Hitelezői egyetemlegesség az előbbi fordítottja, amikor is objektív tények: a kielégítés, a hitelezői késedelem, a jognyilatkozatok, amelyek a

követelés érvényesítésével és a kötelezettség teljesítésével járnak /: felmondás, a választási jog gyakorlása, megintés, stb. :/ MTJ. 1178.§. az egyesülés, a lehetetlenülés, a hitelező hibájából elég egyike is.-

Szubjektív elévülés: az ujítás, az elengedés, az engedményezésre, tartozásátvállalásba beleegyezésre /: MTJ. 1182.§. :/ és a haladékadásra vonatkozó tények.-

Analogice a hitelezőtársak követelési aránya vagy szerződésileg meghatározott ennek hiányában egyenlő. A felvevőtől a többiek a reájuk eső részt követelhetik.

Ide a MTJ. 1176 - 1184. paragrafusai vonatkoznak.-

Az egyszeri teljesítés mind-

egyik hitelezőt kielégíti, ha a jog és kötelezettség valamelyik hitelező személyében egyesül, a többi irányában megszűnik, bármelyik hitelező késedelme valamennyi adósra kihat. A perfolyamat alatt az adós a többi hitelezővel szemben is megtagadhatja a fizetést, azok viszont pertársak lehetnek.-

A hitelezői egyetemlegesség inkább jogügyleten alapul, törvényen csak különleges jogszabály esetében.

Villányi: 72.-

HARMADIK FEJEZET.

AZ OSZTOTT TÖBBSZEMÉLYES KÖTELEM.

A./ Több hitelező esetén: 1175.§.

Osztható szolgáltatásra irányuló követelés, amely több hitelezőt illet, kétség esetében egyenlő részekben oszlik meg közöttük. Mindegyik hitelező a maga része erejéig önállóan érvényesítheti a követelést.

B./ Több adós esetén: 1185.§.1.Bek.

Osztható szolgáltatással tartozó több adós kétség esetében egyenlő részekben köteles teljesíteni.

Kizárja az oszthatóságot az egyetemlegesség, a felek szándéka, vagy a törvény.

Osztható általában a mennyiségileg osztható, a telekkönyvi és egyedi ingó szolgáltatás, ha azt a konkrét

hitelezői érdek türi.-

Sosem az a fajlagos szolgáltatás, a testi átadás képviselő nélkül a jognyilatkozat, valamitől tartózkodás és oszthatatlan jog. Például: telki szolgáalom.-

Az oszthatóság kelléke, hogy utána csak a mennyiség változzék, a minőség nem.

Itt az alaptól eltekintve, a társak jogai és kötelezettségei függetlenek, de mégis akinek több adóstársától jár szolgáltatás, saját ellenszolgáltatását mindaddig visszatarthatja, míg követelése teljes kielégítést nyert, továbbá az elállási jogot az összes hitelező és adóstársak csak közösen gyakorolhatják, a közös kötelezettek pedig kártalanító kezesként felelnek.-

E külsőleges közös kötelességvállalás inkább a hitelezőtöbbségnél gyakoribb.

NEGYEDIK FEJEZET.

A SZEMÉLYI VAGYLAGOSSÁG ÉS A LÁTSZÓLAGOS
EGYETEMLEGESSÉG.

S Z Á S Z Y szerint:

A személyi vagylagosság célja nem a teljesítés nagyobb biztonsága és jogérvényesítés megkönnyítése, hanem annak biztosítása, hogy az legyen adós, vagy hitelező, aki az ellenérdekű fél érdekének a legjobban meg fog felelni.-

/: idézet mű: 41.lap :/

Választással azonban megszűnik többszemélyes kötelem lenni a koncentrálódás következményeképpen.

Villányi: A legjobb példa az, midőn az örökgyó az örökösre bizza a hagyomány-juttatást.

Látszólagos egyetemlegesség akkor fordul elő, midőn valamely osztha-

tatlan szolgáltatásra többen vannak egészben jogosítva vagy kötelezve és a kötelem részszerzők felbontható nem lévén, mindegyik hitelező követelheti az egészet és ennek értelmében mindegyik adós az egésznek teljesítésére köteles.

/: idézet mű: 309.lap :/

Főjellemből, hogy a kötelem aktív alakulatánál az adós a következő hitelezővel szemben csak a többi irányában nyert biztonság után köteles teljesíteni.-